

Лященко Маргарита Олексіївна,
студент 5-КА курсу НАВС

ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Виконання завдань цивільного судочинства залежить від ефективності процесуальної діяльності, спрямованої на встановлення об'єктивної істини у цивільній справі, а саме від процесу доказування.

Доказування - це процесуальна діяльність суду та інших суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, спрямована на встановлення істини у конкретній цивільній справі і вирішення спору між сторонами. Така процесуальна діяльність має складну структуру, що передбачає поділ процесу доказування на три етапи (стадії): 1) збирання доказів; 2) дослідження доказів; 3) оцінка доказів [1, с. 120].

Збирання доказів - це процесуальна діяльність суду та учасників цивільного процесу щодо залучення доказів, яка складається з: а) подання доказів сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі; б) витребування доказів судом; в) надання судових доручень щодо збирання доказів [1, с. 120].

Подання доказів сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, полягає у передачі доказів у розпорядження суду. Зокрема, сторони зобов'язані подати свої докази чи повідомити про них суд до або під час попереднього судового засідання у справі у строк, встановлений судом з урахуванням часу, необхідного для цього. Докази, подані з порушенням таких вимог, судом не приймаються, якщо сторона не доведе, що їх подано несвоєчасно з поважних причин (ст. 131 ЦПК України). Подібне положення закріплено і у ч. 9 ст. 130 ЦПК України, відповідно до якої у подальшому прийняття інших доказів залежить від поважності причин, через які вони були подані несвоєчасно.

Крім того, згідно із ч. 2 ст. 60 ЦПК України докази можуть подаватися іншими особами, які беруть участь у справі: третіми особами, представниками сторін та третіх осіб, органами та особами, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, заявниками та заінтересованими особами, їх представниками.

Законодавець покладає на суд обов'язок за клопотанням сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, якщо у них є складнощі щодо отримання доказів, витребувати такі докази (ч. 1 ст. 137 ЦПК України). Питання щодо витребування доказів вирішується судом під час попереднього судового засідання (п. 5 ч. 6 ст. 130 ЦПК України).

Збирання доказів може здійснюватись і шляхом надання судових доручень щодо збирання доказів. Так, суд, який розглядає справу, в разі необхідності збирання доказів за межами його територіальної підсудності доручає відповідному суду провести певні процесуальні дії (ч. 1 ст. 132 ЦПК України).

В ухвалі про судове доручення, що є обов'язковою для суду, якому вона адресована, коротко викладається суть справи, що розглядається, а також зазначаються: особи, які беруть участь у справі; обставини, що підлягають з'ясуванню; докази, які повинен зібрати суд, що виконує доручення; перелік питань, поставлених особами, які беруть участь у справі, та судом свідку.

Судове доручення виконується у судовому засіданні за правилами, встановленими у ЦПК України. При цьому суд має повідомити осіб, які беруть участь у справі, про час і місце засідання, хоча їх присутність на ньому не є обов'язковою.

Дослідженням доказів є процесуальна діяльність суду та учасників цивільного процесу щодо безпосереднього сприйняття і вивчення у судовому засіданні фактичних даних, якими сторони обґрунтовують свої вимоги чи заперечення. Зокрема, відповідно до ст. 177 ЦПК України суд під час судового розгляду справи, заслухавши пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, встановлює порядок з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються. При цьому порядок дослідження доказів визначається судом залежно від змісту спірних правовідносин і в разі потреби може бути змінений [2, с. 221].

Оцінка доказів - це розумова діяльність суду та учасників цивільного процесу, що ґрунтується на законах логіки та правових нормах і спрямована на формування у суб'єктів доказування власної думки щодо достовірності обставин, якими

сторони обґрунтовують свої вимоги чи заперечення, а також ухвалення судом законного та обґрунтованого рішення [3, с. 497].

У цивільному процесуальному законодавстві (ст. 212 ЦПК України) встановлено правила оцінки доказів судом, а саме:

1) суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

2) жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення, тобто докази повинні оцінюватися за їх властивостями, за значущістю фактичних даних, при цьому жоден із доказів не може мати переваги над іншими до того, як суд оцінить усі докази;

3) суд оцінює:

а) належність кожного доказу окремо. Належними вважаються докази, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення сторін або мають інше значення для вирішення справи (наприклад, вказують на причини пропуску строку позовної давності) і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення (ст. 58, ч. 1 ст. 179 ЦПК України);

б) допустимість кожного доказу окремо. Допустимими є докази, які одержані в порядку, встановленому процесуальним законом, з урахуванням положення, закріпленого у ч. 2 ст. 59 ЦПК України;

в) достовірність кожного доказу окремо. Докази слід вважати достовірними, якщо фактичні дані, що становлять їх зміст, є правдивими та об'єктивно відображають дійсні обставини цивільної справи. Отже, оцінка достовірності доказів є перевіркою доброякісності джерел їх отримання, а також процесу формування фактичних даних;

г) достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Визначення зазначених характеристик доказів зводиться до вирішення питання про те, чи встановлені всі обставини, що становлять предмет доказування, чи є можливість на основі аналізу зібраних фактичних даних вирішити цивільну справу [3, с. 498].

Результати оцінки доказів суд відображає у рішенні, в якому наводяться мотиви їх прийняття чи відмови у прийнятті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільне процесуальне право України : [навч. посіб.] / [Бичкова С. С., Бобрик В. І., Ізарова І. О. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. - [2-ге вид., допов. і переробл.]. - К. : Атіка, 2007. - 404 с.
2. Цивільне процесуальне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. - К. : Атіка, 2009. - 760 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / [Бичкова С. С., Білоусов Ю. В., Бірюков В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. - [2-ге вид., допов. і переробл.]. - К. : Атіка, 2010. - 896 с.